

Het grote speelpleinonderzoek

Een samenvatting

Een speelplein dient... om te spelen

Op een speelpleinwerking wordt in de eerste plaats 'gespeeld': dat is ondubbelzinnig waar het speelplein voor dient, vinden kinderen, animatoren, en verantwoordelijken. Vrijheid en uitdaging zijn in dat spelen cruciaal. "We mogen hier doen wat we willen" en "het zijn hier leuke activiteiten", zo typeren kinderen een werking waar ze enthousiast over zijn.

Tussen opvang en vakantie

- 95% van de werkingen is actief in de maanden juli-augustus. Ongeveer de helft opent de deuren in de paasvakantie. In de overige schoolvakanties is minder dan een kwart van de werkingen actief.
- **Slechts een kwart van de verantwoordelijken vindt dat de speelpleinwerking ook voor opvang moet zorgen.** Tegelijk zien we dat slechts een minderheid van de werkingen (22.4%) niet voorziet in een opvangfunctie voor en na de speelpleindag.
- 71% van de werkingen die 'voor- en/of na-opvang' organiseren nemen die rol zelf op; de andere werkingen besteden deze opvangmomenten uit of werken voor de opvang samen met een andere organisatie (zoals een IBO).

Organisatie

- Het spelen op een speelpleinwerking gebeurt niet zomaar: het wordt begeleid, er zijn activiteiten, er is een terrein, er is materiaal. Hoe die **organisatie** precies gebeurt, verschilt erg van werking tot werking. **Er is niet zoiets als één model voor het speelpleinwerk.**
- Verschillende werkingen hebben ook heel verschillende '**speelsystemen**': een 'gesloten' aanbod waarin kinderen vooral deelnemen aan vooraf geplande activiteiten, of een 'open' aanbod waarbij het speelplein vooral het eigen, spontane spel van kinderen ondersteunt. In de praktijk hanteren de meeste werkingen allerlei tussenvormen.
- **De vraag hoe flexibel** dit systeem wordt toegepast, bepaalt mee de speelkansen en de vrijheid die kinderen op een speelpleindag ervaren. Mogen ze bijvoorbeeld afhaken uit een activiteit omdat ze moe zijn of gewoon geen zin meer hebben?

Eigen spel van kinderen

- In hun eigen spel zorgen kinderen zelf voor ideeën, bepalen ze de regels, wie wel en niet mag meedoen... Het vraagt inspiratie, organisatie en onderhandeling van kinderen.
- Soms is dat eigen spel heel intens, zeker in **werkingen met een rijk terrein en waar animatoren volop meespelen** met en impulsen geven aan het eigen spel van kinderen.
- Er zijn ook werkingen waar kinderen zich wat moeten behelpen. Op een terrein dat nauwelijks speelkansen biedt of als 'vrij spelen' betekent dat animatoren zich beperken tot toezicht houden, krijgt het eigen spel amper voeding.

Op zoek naar het ideale terrein

Kinderen spelen overal, maar een 'gevarieerde speelinfrastructuur' is wezenlijk voor een kwaliteitsvolle speelpleinwerking.

- Twee derde van de speelpleinwerkingen hebben hun terrein echter **niet exclusief ter beschikking**: ze delen het met een school, een jeugdbeweging, een sportzaal, een gemeentelijk speelterrein. **37% vindt dit een belemmerende factor** voor de eigen werking. Tegelijk geven verantwoordelijken aan dat ze weinig macht hebben of ondersteuning ervaren als het gaat over de inrichting van het terrein.
- Het ideale speelterrein bestaat uit een veelheid en diversiteit aan speelzones die elk weer andere speelmogelijkheden bieden. Sommige werkingen hebben in de loop van de jaren een **speels landschap** ontwikkeld dat aangepast is aan de gevoelde speelnoden. **Uitdagende buitenruimtes** met niveauverschillen, voorzieningen om met water te spelen, om kampen, hutten en torens te bouwen, zijn echter **slechts bij een derde van de werkingen voorhanden**.
- Tien procent van de speelpleinwerkingen heeft ook een **mobiele werking**, die veeleer vindplaatsgericht werkt. De speelpleinwerking maakt dan gebruik van die plek omdat de kinderen er zijn, niet zozeer omdat het de best uitgeruste plek is.
- Ook in het bezit van **speelmateriaal** bestaat een zeer grote diversiteit tussen werkingen. Cruciaal is hoe **beschikbaar** het materiaal voor kinderen is (bijvoorbeeld via een uitleensysteem), zeker in de periodes waarin kinderen vrij mogen spelen.

Niet het geld, wel de sfeer: over de animatoren

- De jeugdsector is voor de begeleidende jongeren een belangrijke leeromgeving, maar dan met de nodige ruimte voor 'informeel leren', experimenteren en plezier. Méér dan de helft van de jongeren geeft aan dat ze beter zijn geworden in bepaalde vaardigheden door hun speelpleinwerk. Dat is het meest uitgesproken voor competenties op sociaal en organisatorisch vlak (bijv. leiding nemen, organiseren, omgaan met anderen, communiceren).
- De gemiddelde leeftijd is 19 jaar, en bijna al deze jongeren studeren nog. 43.7% volgt secundair onderwijs. **Drie kwart van de animatoren zijn meisjes.**
- Gemiddeld 17.2% van de animatoren zijn van allochtone afkomst.
- De animatoren uit het ASO zijn oververtegenwoordigd in de speelpleinsector (58.8% in de speelpleinen versus 40.5% in de populatie), terwijl **het aandeel animatoren uit het BSO sterk ondervertegenwoordigd is** (7.9% in de speelpleinen versus 25.7% in de populatie).
- 74.5% van de animatoren startte met speelpleinwerk op de leeftijd 15-16 jaar, en slechts 16% is langer dan 5 jaar animator. De jongeren op het speelplein komen in 70.1% van de gevallen ook uit de gemeente waarin de werking gevestigd is.
- Om de continuïteit in het animatorenkorps te verzekeren, is het belangrijk dat voldoende kinderen ook doorgroeien tot animator. Toch bezocht slechts een derde van de begeleiding als kind regelmatig een speelpleinwerking.
- Net zoals in andere jeugdwerkvormen heeft de motivatie van animatoren om op het speelplein te staan veel meer te maken met plezier – de sfeer, het amusement, de kinderen – dan met geld verdienen. **Het maatschappelijke engagement als drijfveer is zeer duidelijk aanwezig.**
- **Over het algemeen zijn de animatoren zeer tevreden.** Doorslaggevend daarbij zijn een goede sfeer op het speelplein, het samenzijn met vrienden én de waardering (door de medewerkers, de kinderen en ouders).

- Minder tevreden zijn jongeren die ervaren dat er geen rekening wordt gehouden met hun mening over de werking, en die onvoldoende steun of begeleiding krijgen. Een hogere verloning hangt niet samen met een hogere tevredenheid.
- Ongeveer 60% van de animatoren volgde een vorming in functie van hun speelpleinwerk. Animatoren geven aan dat ze vorming willen krijgen over omgang met conflict en agressie (60.8%), omgaan met kinderen met een beperking (50.8%), EHBO, preventie en veiligheid (54.6%), het uitwerken van speeldoeleinden (48.1%), en het stimuleren van kinderen (35.8%).
- Organisatoren signaleren als knelpunt – naast infrastructurele problemen– in de eerste plaats het verloop van en tekort aan begeleiding. Een tekort aan begeleiding verhoogt niet enkel de werkdruk, maar vermindert ook de tevredenheid.
- Nauw samenhangend hiermee ervaren jongeren zelf **als belangrijkste obstakel het feit dat hun speelpleinwerk teveel tijd vergt – gemiddeld 9,5u per dag.**

Laagdrempelig en divers: wie zit er op het speelplein?

- Meestal is geen voorinschrijving vereist, noch lidmaatschap. Samen met de gewoonlijk beperkte dagprijs (in 75% van de gevallen niet hoger dan 6 euro/dag) maakt dit het speelpleinwerk tot een laagdrempelige vorm van georganiseerd jeugdwerk.
- Een derde van de verantwoordelijken geeft aan al eens kinderen te hebben moeten weigeren. Meestal omdat het aantal plaatsen volzet was of omdat er niet voldoende animatoren zijn voor het aantal kinderen. Ook kinderen met een beperking of met een problematisch karakter worden in een kwart van de gevallen aangehaald als reden om kinderen te moeten weigeren.
- Het speelpleinwerk bereikt kinderen van allerlei leeftijden. **Liefst één derde van de bezoekers zijn kleuters.** Tieners ouder dan 12 jaar maken gemiddeld 10% van de bezoekers uit.
- Meestal worden de kinderen in leeftijdsgroepen opgedeeld: slechts 1 op de 10 speelpleinen doet dit niet.
- Twee derde heeft een aparte kleuterwerking, en iets meer dan de helft een aparte tienerwerking. Ongeveer de helft deelt de lagereschoolkinderen (6-12 jaar) op in aparte leeftijdscategorieën. De groepen kleuters en tieners zijn de meest 'robuuste' leeftijdsopdelingen.
- Het **speelpleinwerk bereikt evenveel jongens als meisjes.** Jongens en meisjes spelen in bijna alle werkingen samen.
- **Kinderen van allochtone afkomst maken gemiddeld 17%** uit van de totale bezoekerspopulatie, **kinderen uit kansarme groepen gemiddeld 14.8%. 6.7% van de bezoekers zijn kinderen met een beperking.** In vergelijking met andere jeugdwerkvormen (jeugdbewegingen en jeugdhuizen) is de diversiteit op het speelplein voor deze beide kenmerken hoger.
- Het aandeel allochtone kinderen én jongeren op het speelplein ligt tussen 5% en 7% lager dan verwacht wordt op basis van populatiecijfers.

Kind & Samenleving voerde een onderzoek uit naar het speelpleinwerk in Vlaanderen en Brussel, in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media van de Vlaamse Overheid. We bereikten 316 speelpleinverantwoordelijken en 2010 animatoren uit 109 werkingen via een websurvey. In elf uiteenlopende speelpleinwerkingen observeerden we van nabij hoe kinderen hun speelpleindag beleven.

[Het volledige rapport kan u hier vinden.](#)